

ՊԱՐՏԱԽԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐՈՒՆ ՎԵՐՋԻՆ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

Աստուածաշունչի Կանոնին հարցը կարևոր խնդիր մըն է եկեղեցական պատմութեան և աստուածաբանութեան տեսակէտով: Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին զբաղած է Աստուածաշունչի Կանոնին հարցով, և տուած է պաշտօնական որոշում այդ մասին: Երբ քրքրենք մեր եկեղեցւոյ հին կանոնագիրքը այս հարցումին պատասխան մը գտնելու փափաքով, իբրև ազգային-եկեղեցական ժողովի որոշում կը հանդիպինք Պարտաւի ժողովին Կանոններուն վերջին յօդուածին միայն:

Պարտաւի ազգային-եկեղեցական ժողովը գումարեց Սիոն կաթողիկոս (767-775), 771 թիւին, Աղուանից մայրաքաղաքին՝ Պարտաւի մէջ: Ժողովին ներկայ էին Հայոց Սիոն և Աղուանից Դաւիթ կաթողիկոսները, հանդերձ եպիսկոպոսներով և իշխաններով: Ժողովը սահմանեց 24 կանոններ, որոնք ընդհանրապէս կը վերաբերին եկեղեցական խնդիրներու. եկեղեցականներու կենցաղին և կրօնական ծէսերու՝ Հաղորդութեան, Մկրտութեան, Պսակի, և այլն:

Ահաւասիկ վերջին՝ 24-րդ կանոնը որ յատկապէս կը կազմէ նիւթը մեր այս յօդուածին:

«Աղջիկ եւ անտալ թէ ապարանի իցէ մի իշխեսցեն քահանայքն աշխատելու պսակ զնեյ կամ զուգել ընդ առն ամուսնութիւն մինչեւ սրբեսցի յապարհէն եւ ապա ա-

մուսնացի: Եւ եղիցի ամենեցուն ձեզ եւ եկեղեցականաց եւ աշխարհականաց պաշտելի գիրք սուրբ ի Հին եւ ի Նոր Կտակարանաց: Մովսէսի գիրք Մննդոցն, Ելիցն, Ղեւտականն, Թիւք, Երկրորդ Սրէնք, Յեւսու Նաւեայ, Դատաւորացն և Հռութայն, Թագաւորութեանց Դ., Մնացորդացն գրոց Աւուրք Բ., Եղիւ Բ. Բանք, Դիրք Յովբայ, Սաղմոսացն Ա. Դիրք, Սողոմոնի Գ. Դիրք, Իժ. ան Մարգարէքն, Եսայի, Երեմիա, Եզեկիէլ, Դանիէլ: Եւ արտաքուստ պատգամաւորեսցի առ ի ուսուցանել զձեր մանկունս զուսումնաբազումն Սիրաքայ Իմաստութիւն» (*):

Այս յօդուածը իրապէս Պարտաւի ժողովէն ըսած Կանոն մըն է, թէ ոչ այդ ժողովի 24 կանոններուն վրայ յետոյ կցուած յաւելուած մը՝ վերցուած ուրիշ աղբիւրէ: Համեմատութիւն մը այդ յօդուածին՝ Բ. Առաքելական կամ Կղեմայ կոչուած Կանոններուն վերջին 2. յօդուածին, եւ Հարցն Հետեւողաց վերագրուած կանոնին՝ դարձեալ վերջին՝ Իժ. յօդուածին հետ, կրնայ լուսարանել մեզ:

Ահա յիշեալ երեք կանոններուն հայերէն բնագիրը քովէքով գրուած.

(*) Հայոց Եկեղեցական Իրաւունք, Ն. Վ. Մելիքթեան, 1903, Շուշի, էջ 436, համեմատուած Ս. Յակոբեանց Մատենադարանի թիւ 1104 Զեռագրին հետ:

Բ. Առաքելական (*)	Հարցն Հետեւողաց (**)	Ժողով Պարտաւի
եղիցին ձեզ ամենեցուն եկեղեցականաց և աշխարհականաց պաշտելի գիրք սուրբ Հին և Նոր Կտակարանացն.	Եւ եղիցի ձեզ ամենեցուն եկեղեցականացդ	Եւ եղիցի ամենեցուն ձեզ եկեղեցականաց և աշխարհականաց պաշտելի գիրք սուրբ ի Հին և ի Նոր Կտակարանաց.
Մովսէսի Դիրք Մննդոցն Ելիցն Ղեւտականն Թիւքն	Մովսէսի Երեւոյդքն Ելք Ղեւտացիք Թիւք	Մովսէսի Դիրք Մննդոցն Ելից Ղեւտականն Թիւք

(*) Մելիքթեանից էջ 140, Ս. Էջմիածնի №440 Զ. էն առնուած է (էջ 113 Մելիք. Յօդ. 85):

(**) Մեր Զ. թիւ 1104, Հմմտ. Մելիքի էջ 483: Դիտելի է որ առանձին համրուած Կանոն մը չէ, այլ յաւելուած մը ուրիշ Կանոնի մը վրայ, որ կը խօսի ժողովրդականներու վարմունքին շուրջ:

Երկրորդ Օրէնքն
Յետեւ Նաւեայ
Դատաւորքն
Հռութոյ
Թագաւորութեանցն Դ.
Մնացորդացն գիրք Բ.
Եզրի Բանքն Բ.
Յոբն
Սաղմոսաց գիրք Ա.
Սողոմոնի գիրք Գ.

Ծաւյի
Երեմիա
Եզեկիէլ
Դանիէլ

Եւ արտաքուստ պատգա-
մաւորեսցի առ ի յուսուցանել
զձեր մանկունսն յուսման,
բազում Սիրաքս լի իմաս-
տութեամբ:

Երկրորդ Օրէնք
Յետեւ
Դատաւորաց՝
Հռութոյ
Թագաւորութիւնք Հորք
Մնացորդացն Աւուրք
Եզրի երկու Բանք
Յովբ
Սաղմոսաց ձեռ
Սողոմոնի Գ.
Մարգարէքն ԺԲ.
Ծաւյի
Երեմիա
Եզեկիէլ
Դանիէլ
Մակարէացիք

Եւ կալիք
առ ի խրատել
զմանկունսն ձեր
Սիրաք
Եւ տէր ընդ ձեզ:

Երկրորդ Օրէնք
Յետեւ Նաւեայ
Դատաւորացն Ե
Հռութոյ
Թագաւորութեանց Դ.
Մնացորդացն զորոց աւուրք Բ.
Եզրի Բ. Բանք
Գիրք Յովբայ
Սաղմոսացն Ա. գիրք
Սողոմոնի Գ. գիրք
ԲԺ. առ Մարգարէքն
Ծաւյի
Երեմիա
Եզեկիէլ
Դանիէլ

Եւ արտաքուստ պատգա-
մաւորեսցի առ ի ուսուցանել
զձեր մանկունսն զուսում.
Նաբազումսն Սիրաքայ
իմաստութիւնս:

Երեք Կանոններու այս առնթրեազրու-
թիւնը շատ որոշ կը ցուցնէ անոնց մերձա-
ւոր նմանութիւնը: Մասնաւորապէս դի-
տելի են հետեւեալ կէտերը.

1. — Երեքն ալ վերնագրին մէջ կը
խոստանան տալ նաեւ Նոր Կտակարանի
կանոնական գիրքերուն ցուցակը. բայց
վարը չեն տուած զայն: — Դժուար թէ
երեքին ալ Նոր Կտակարանի վերաբերող
մասը արկածով, անկախօրէն եւ միեւնոյն
տեղէն կորսուած ըլլայ:

2. — Երեքն ալ չունին Հ. Կ. ի կա-
նոնական գիրքերէն Ծաւերը:

3. — Երեքն ալ ամէնէն վերջը կը յի-
շեն Սիրաքը, իբրեւ հրահանգիչ ընթերցա-
նութեան գիրք: — Ուշագրաւ է առաջինին
եւ երրորդին կիրարկած բանաձեւներուն
մեծ նմանութիւնը:

Նորդին խորհելու թէ Պարտաւի Ժողովը
յատկապէս չէ զբաղած Ս. Գրոց Կանոնի
հարցով, և այդ նպատակով յօդուած չէ
խմբագրած. ապա թէ ոչ մենք պէտք էր
որ ունենայինք ատոր նուիրուած առանձին
յօդուած մը, եւ, ոչ միայն Հին այլ նաեւ
Նոր Կտակարանի Կանոնական գիրքերուն
ցանկը: Այս Կանոնը իր ներկայ ձևին մէջ
կը թուի ըլլալ պատահական յաւելում մը
Պարտաւի Ժողովին Կանոններուն վրայ,
կատարուած խմբագրողի մը կամ ընդօրի-
նակողի մը կողմէ, որ իրեն աղբիւր ունե-
ցած է հնագոյն Կանոն մը, նման վերեւ
համեմատութեան զրուած Կանոններուն,
կամ նոյն անոնց հետ, եւ հետեւաբար ան
չի ներկայացներ Հայ Եկեղեցւոյ պաշտո-
նական մէկ ժողովին հեղինակութիւնը Ս.
Գրոց Կանոնին վերաբերմամբ:

Այս նկատողութիւնները մեզ կ'առաջ-

ն. Վ. ԾՈՎԱԿԱՆ